

**Załącznik do Uchwały Nr IV/43/2019
RADY POWIATU LUBACZOWSKIEGO
z dnia 31 stycznia 2019 r.**

**POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY
ZASTĘPCZEJ NA LATA 2019-2021**

Lubaczów 2018

Wykonała: Zuzia H., Lubaczów, 3.01.2019 r.

Rodzina – razem stwórzmy nasze wspólne szczęście...

Spis treści

WSTĘP.....	4
I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ RODZIN W POWIECIE LUBACZOWSKIM....	5
1.1. Infrastruktura powiatu lubaczowskiego w zakresie pomocy dla rodzin.....	5
1.2. Informacje dotyczące trudności występujących w rodzinach biologicznych w świetle danych przekazanych przez instytucje współpracujące z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie	6
1.3. Potrzeby powiatu lubaczowskiego w zakresie rozwoju pieczy zastępczej	10
II. DIAGNOZA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE LUBACZOWSKIM	11
2.1. Rodzinna piecza zastępcza w powiecie lubaczowskim.....	11
2.2. Analiza istniejących rodzin zastępczych w powiecie lubaczowskim w latach 2016-2018	12
2.2.1. Rodziny zastępcze i dzieci w nich umieszczane w latach 2016-2018	12
2.2.2. Rodzina zastępcza zawodowa.....	21
2.2.3. Instytucjonalna Piecza Zastępcza w powiecie lubaczowskim	22
III. WNIOSKI Z REALIZACJI ZAŁOŻEŃ POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2016-2018	24
IV. CELE PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W LATACH 2019-2021	27
V. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI PROGRAMU	33
VI. REALIZATORZY PROGRAMU.....	34
VII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	35
VIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	35
UZASADNIENIE	36

WSTĘP

Punktem wyjścia dla opracowania Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2019-2021 był Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018, który został przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Lubaczowie NR XIII/85/2016 z dnia 28 stycznia 2016 r. w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018. Założenia przyjęte w poprzednim programie kontynuowane będą w niniejszym programie.

Przyjęta 9 czerwca 2011 r. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje kierunek działań, które podejmowane są przez powiat, w celu zorganizowania na jego terenie prawidłowo funkcjonującego i efektywnego systemu pieczy zastępczej.

Wedle przepisów piecza zastępcza sprawowana jest w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Natomiast zadaniem gminnych podmiotów organizujących pracę z rodziną – Ośrodków Pomocy Społecznej, jest umożliwienie powrotu dziecka do rodziny.

Głównym kierunkiem rozwoju pieczy zastępczej w powiecie lubaczowskim, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej. Jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizują pieczę zastępczą w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Cele i zadania określone w niniejszym programie sformułowano na podstawie oceny upływającego okresu programowania oraz analizy zagrożeń środowisk biologicznych. Określenie skali i rodzaju czynników mających negatywny wpływ na funkcjonowanie rodzin biologicznych pozwoliło na wytyczenie celów oraz dostosowanie założeń programu zarówno do potrzeb środowiska lokalnego, jak i działań realizowanych w zakresie pieczy zastępczej na lata 2019-2021. Podczas opracowywania programu uwzględniono nie tylko powyższe potrzeby, ale także wysokość środków koniecznych do realizacji przyjętych założeń.

Do współpracy zaproszone zostały instytucje, placówki oraz organizacje pozarządowe, które w swoich zadaniach statutowych służą pomocą rodzinie i dziecku. Program Rozwoju Pieczy Zastępczej dla powiatu lubaczowskiego na lata 2019-2021 wyznacza nowe kierunki

działania oraz zakłada kontynuację dotychczasowych działań uznanych za potrzebne i wartościowe. Program wskazuje również kierunki zmian prowadzonych działań, rozszerzając ofertę lub wprowadzając modyfikację w celu podniesienia ich efektywności.

I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ RODZIN W POWIECIE LUBACZOWSKIM

1.1. Infrastruktura powiatu lubaczowskiego w zakresie pomocy dla rodzin

Na terenie powiatu lubaczowskiego wykorzystywane są formy wspierające dziecko i rodzinę w różnych aspektach, począwszy od pomocy w środowisku lokalnym świadczonej przez samorządy gminne, organizacje pozarządowe i inne instytucje wspierające rodzinę i młodzież, różnorodne formy rehabilitacji dla dzieci niepełnosprawnych, poprzez formy samopomocy na szczeblu powiatowym, aż do rodzinnej i instytucjonalnej opieki zastępczej, czyli rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Na terenie powiatu lubaczowskiego funkcjonują:

1. Dom Dziecka w Nowej Grobli – placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego;
2. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy;
3. Dom Pomocy Społecznej zgromadzenia Sióstr Albertynek w Lubaczowie;
4. Dom Pomocy Społecznej zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Wielkich Oczach;
5. Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Oleszycach;
6. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lubaczowie;
7. Świetlica socjoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży w Lubaczowie;
8. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie;
9. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie;
10. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narolu;
11. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszanowie;
12. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oleszycach;
13. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Dzikowie;
14. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wielkich Oczach;

15. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Horyńcu Zdroju;
16. Sąd Rejonowy III Wydział Rodzinny i Nieletnich w Lubaczowie;
17. Komenda Powiatowa Policji w Lubaczowie;
18. Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie.

1.2. Informacje dotyczące trudności występujących w rodzinach biologicznych w świetle danych przekazanych przez instytucje współpracujące z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie

W niniejszej części opracowania zaprezentowano informacje o trudnościach występujących w rodzinach biologicznych, wedle danych przekazanych przez instytucje współpracujące z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie.

Tabela 1. Liczba spraw o zmianę zarządzeń opiekuńczych rozpatrywanych przez Sąd Rejonowy w Lubaczowie III Wydział Rodzinny i Nieletnich

Rok	Liczba spraw o zmianę zarządzeń opiekuńczych rozpatrywanych przez Sąd Rejonowy w Lubaczowie III Wydział Rodzinny i Nieletnich	
	Wpłynęło	Załatwiono
2016	3	3
2017	11	5
2018	3	9

Źródło: Sąd Rejonowy w Lubaczowie.

Powyższa tabela wskazuje na spadek liczby spraw dotyczących władzy rodzicielskiej rozpatrywanych przez Sąd Rejonowy w Lubaczowie w stosunku do lat wcześniejszych, gdzie liczba załatwianych spraw plasowała się w granicach kilkudziesięciu. Może to wskazywać na zmniejszanie się liczby trudnych spraw rodzinnych rozpatrywanych przez sąd.

Tabela 2. Liczba zmian zarządzeń opiekuńczych w latach 2016-2018

Rok	Orzeczone		
	Ograniczenie władzy rodzicielskiej	Zawieszenie władzy rodzicielskiej	Pozbawienie władzy rodzicielskiej
2016	1	2	0
2017	2	0	2
2018	2	0	1

Źródło: Sąd Rejonowy w Lubaczowie.

Systematyczna współpraca Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie i Sądu Rejonowego w Lubaczowie III Wydział Rodzinny i Nieletnich oraz prowadzony monitoring wskazują, że najczęściej rozpatrywane są wnioski ze względu na: sprawy alimentacyjne, ograniczenie władzy rodzicielskiej, zawieszenie władzy rodzicielskiej lub pozbawienie władzy rodzicielskiej. Nadal wielu rodziców biologicznych nie jest w stanie należycie wypełniać swoich obowiązków opiekuńczych i wychowawczych.

Tabela 3. Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny oraz procedurą Niebieskiej Karty w latach 2016-2018

Rok	Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny	Liczba dzieci przebywających w rodzinach objętych pomocą asystenta rodziny	Liczba wprowadzonych procedur Niebieskiej Karty
2016	70	187	70
2017	76	199	64
2018	67	155	50

Źródło: Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu lubaczowskiego.

Analiza zebranych danych wskazuje na fakt, iż w powiecie w dalszym ciągu utrzymuje się wysoka liczba rodzin, które korzystają ze wsparcia OPS oraz wymagają obecności asystenta rodziny. W opisywanych środowiskach rodzinnych wprowadzana była procedura Niebieskiej Karty. W rodzinach korzystających ze wsparcia OPS przebywa blisko kilkuset nieletnich, którzy są narażeni na bezradność rodziców, przemoc domową, czy uzależnienia opiekunów, a tym samym w szczególności zagrożone koniecznością umieszczenia w pieczy zastępczej.

Tabela 4. Liczba rodzin otrzymujących wsparcie w latach 2016-2018

Gmina	Potrzeba ochrony macierzyństwa			Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego			Ubóstwo			Przemoc w rodzinie			Uzależnienia		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Lubaczów miasto	0	0	0	9	6	8	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Lubaczów gmina	72	66	4	93	100	93	59	61	46	4	4	4	30	34	30
Cieszanów (do 30.06.2018 r.)	0	2	3	9	5	1	159	129	108	2	1	2	38	41	26
Narol	51	48	43	45	40	34	113	106	82	3	2	2	19	20	20
Oleszyce	55	39	30	2	7	4	15	12	8	7	6	3	5	5	6
Stary Dzików	42	36	27	13	13	10	62	51	36	8	5	4	14	8	6
Wielkie Oczy	24	23	22	12	11	9	4	5	2	0	0	2	2	3	2
Horyniec Zdrój	21	21	14	37	28	20	108	93	62	2	4	0	14	14	12
Razem:	265	235	143	220	210	179	520	457	344	26	22	17	122	127	104
Ogólnie:	643			609			1321			65			353		

Źródło: Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu lubaczowskiego.

Powyższa tabela wskazuje, że największą liczbę osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej stanowią osoby/rodziny z uwagi na ubóstwo. Kolejną przyczyną udzielania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz potrzeba ochrony macierzyństwa. Czynniki te budzą największe zaniepokojenie z punktu widzenia pieczy zastępczej. Niepokojąca jest również liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm. Spośród omawianych problemów na ostatnim miejscu znajduje się problem przemocy w rodzinie. Jest to temat niewątpliwie dotykający wiele rodzin, jednakże nadal trudny do zdiagnozowania. Dzieci wychowujące się w rodzinach z tymi problemami są szczególnie narażone na konieczność zmiany niekorzystnego środowiska rodzinnego i umieszczenia ich w pieczy zastępczej.

Tabela 5. Liczba interwencji domowych w latach 2016-2018

Rok	Liczba interwencji domowych	Liczba wprowadzonych procedur „Niebieskiej Karty”	Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	
			dorośli	małoletni
2016	1056 w tym 66 dot. przemocy w rodzinie „Niebieskie Karty”	59	dorośli	64
			małoletni	6
2017	1031 w tym 50 dot. przemocy w rodzinie „Niebieskie Karty”	52	dorośli	51
			małoletni	12
2018 (na dzień 26.10.2018 r.)	808 w tym 45 dot. przemocy w rodzinie „Niebieskie Karty”	35	dorośli	34
			małoletni	4

Źródło: KPP w Lubaczowie.

Jak wynika z analizy powyższych danych ilość przeprowadzonych przez policję interwencji domowych utrzymuje się na stale wysokim poziomie. Co więcej, zjawisko przemocy w rodzinie dotyka także dzieci i młodzież, które są świadkami konfliktów pomiędzy osobami dorosłymi – rodzicami. Konflikty osób dorosłych stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa, zdrowia i życia dzieci i młodzieży. Często stanowi to przyczynę umieszczenia małoletniego w odpowiednich formach pieczy zastępczej.

Tabela 6. Liczba interwencji kryzysowych w latach 2016-2018 – Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Rok	Liczba interwencji kryzysowych	Liczba małoletnich dotkniętych problemem kryzysu w rodzinie
2016	22 osoby w tym 12 ofiar przemocy	39
2017	20 osób w tym 10 ofiar przemocy	37
2018	20 osób w tym 12 ofiar przemocy	35

Źródło: OIK w Lubaczowie.

Analiza zebranych danych wskazuje, iż co roku znaczna liczba osób potrzebuje wsparcia specjalistów z OIK. Jak wynika z danych OIK najczęstszą przyczyną kryzysu w rodzinie jest przemoc. Kryzysy w rodzinie dotyczą wszystkich jej członków. Większość

rodzin w kryzysie – podopiecznych OIK, to rodziny w których przebywają nieletni, którzy w efekcie stają się potencjalnymi podopiecznymi pieczy zastępczej.

1.3. Potrzeby powiatu lubaczowskiego w zakresie rozwoju pieczy zastępczej

Wyróżnia się następujące potrzeby w zakresie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie lubaczowskim:

- 1) promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, celem pozyskiwania kandydatów do tworzenia i realizacji zadań rodzinnej pieczy zastępczej;
- 2) podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej w zakresie wynikającym z przyszłych zadań;
- 3) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej;
- 4) zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych w powiecie lubaczowskim w zależności od zaistniałych potrzeb;
- 5) organizowanie szkoleń dla istniejących rodzin zastępczych w zakresie niezbędnym do realizacji zadań wynikających z pełnionych funkcji, zabezpieczenia potrzeb dzieci przebywających w pieczy zastępczej oraz przeciwdziałających zjawisku wypalenia zawodowego;
- 6) organizowanie i wspieranie rozwoju grup wsparcia dla rodzin zastępczych;
- 7) tworzenie i realizacja programów usamodzielniania pełnoletnich wychowanków przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- 8) nawiązanie i utrzymywanie współpracy z osobami i instytucjami wspierającymi, celem pozyskiwania wolontariuszy współpracujących z organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej na rzecz rodzin zastępczych;
- 9) organizowanie lub udostępnianie rodzinom zastępczym specjalistycznej pomocy i wsparcia pedagogicznego lub psychologicznego, uzależnionego od indywidualnych potrzeb rodziny i dziecka, a także poradnictwa psychologiczno-terapeutycznego;
- 10) tworzenie wewnętrznego systemu wspierania rodziny, w oparciu o działania profilaktyczne podejmowane we współpracy ze środowiskiem lokalnym, a w szczególności z właściwym ze względu na miejsce zamieszkania rodziny i dziecka, ośrodkiem pomocy społecznej, asystentem rodziny.

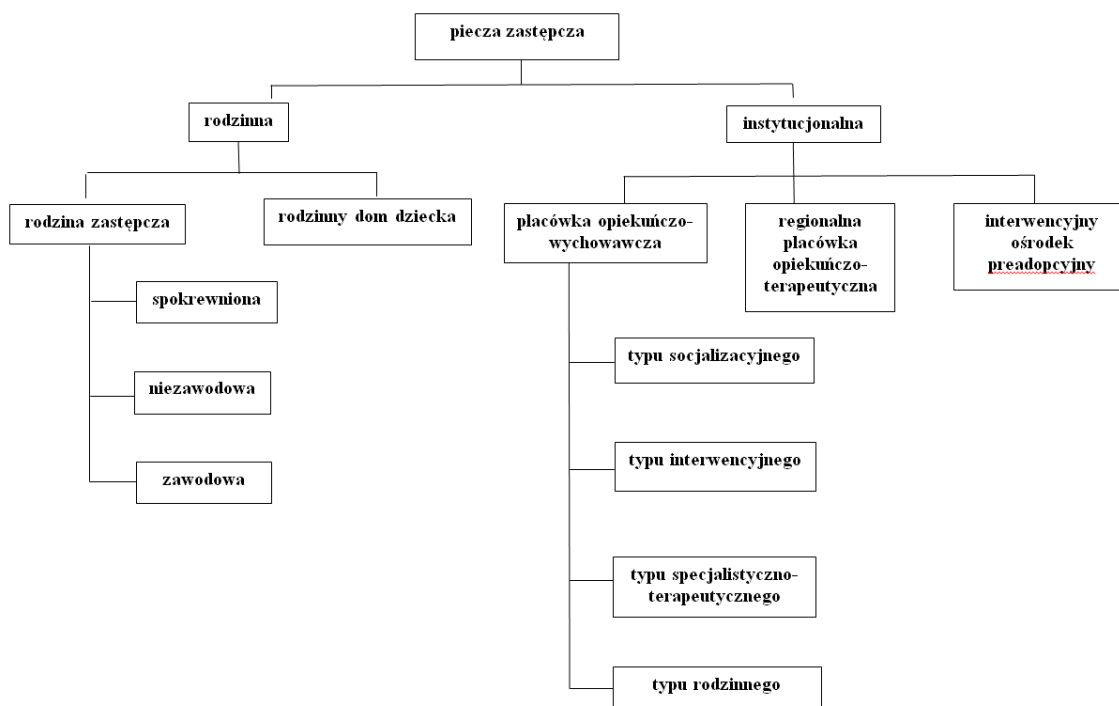
II. DIAGNOZA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE LUBACZOWSKIM

2.1. Rodzinna piecza zastępcza w powiecie lubaczowskim

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań, które mają na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Najbardziej zbliżona forma do naturalnego środowiska, w jakim powinno wychowywać się dziecko, są rodziny zastępcze.

Rysunek 1. Organizacja systemu pieczy zastępczej w Polsce – formy pieczy zastępczej

Należy zauważyć, że umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno być ostatecznością, po wykorzystaniu wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej, a celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie, aby dziecko mogło powrócić pod opiekę rodziców biologicznych.

Rodzina pieczy zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym wyjściem jest zapewnienie mu opieki rodzinnej w rodzinie zastępczej: spokrewnionej, niezawodowej, zawodowej lub w rodzinnym domu dziecka. Dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku podjęcia dalszego kształcenia – nie dłużej niż do 25 r.ż.

Jeśli rodzice biologiczni nie mogą wypełniać wobec swego dziecka funkcji opiekuńczo-wychowawczych, oznacza to, że zostali trwale lub czasowo pozbawieni władzy rodzicielskiej albo władza ta została im ograniczona lub zawieszona. Najczęściej do rodziny zastępczej trafiają jednak dzieci rodziców o ograniczonej lub zawieszonyj władzy rodzicielskiej.

W wyniku zmiany sytuacji prawnej (przywrócenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej), może ustać potrzeba sprawowania dalszej pieczy zastępczej. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej, muszą posiadać więc świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

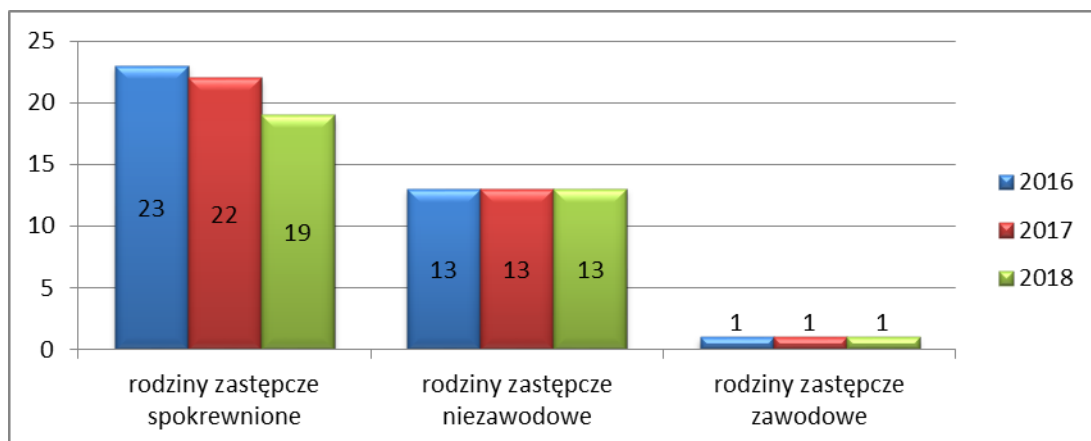
2.2. Analiza istniejących rodzin zastępczych w powiecie lubaczowskim w latach 2016-2018

Na podstawie analizy dokumentów PCPR poniżej zaprezentowano charakterystykę rodzin zastępczych na terenie powiatu lubaczowskiego.

2.2.1. Rodziny zastępcze i dzieci w nich umieszczane w latach 2016-2018

Poniżej zaprezentowano charakterystykę rodzin zastępczych oraz umieszczanych w nich dzieci w latach 2016-2018 wedle danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie.

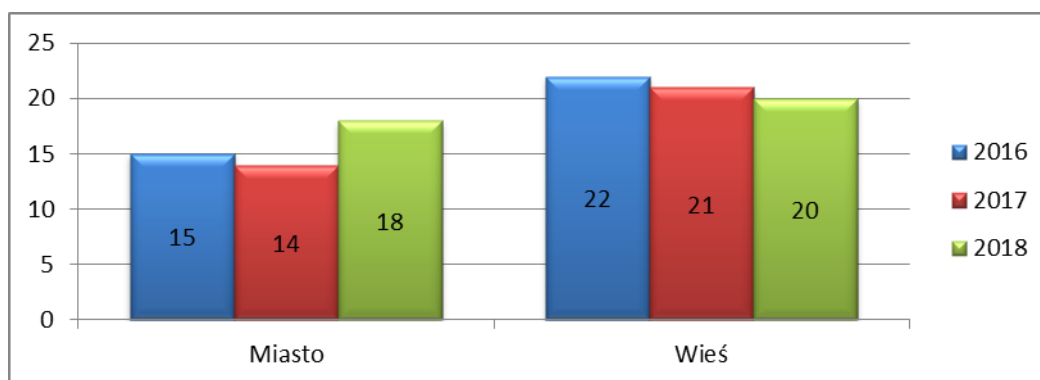
Wykres 1. Formy rodzin zastępczych

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Na terenie powiatu lubaczowskiego zdecydowaną większość stanowią rodziny zastępcze spokrewnione – w roku 2016 odnotowano ich 23, w roku 2017 było ich 22, a w roku 2018 ich liczba wyniosła 19, kolejne to rodziny zastępcze niezawodowe – po 13 rodzin w latach 2016-2018, w latach 2016-2018 tylko 1 rodzina pełniła funkcję rodziny zastępczej zawodowej.

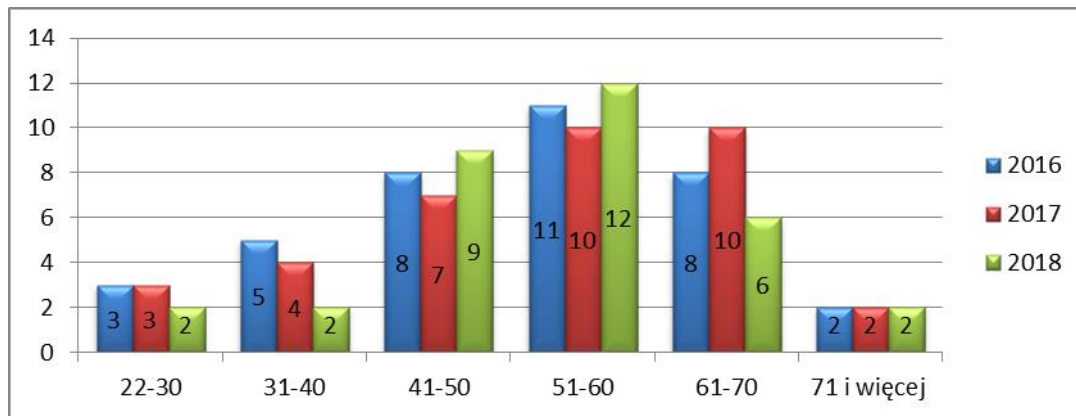
Wykres 2. Miejsce zamieszkania rodzin zastępczych

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Jak się okazuje większa część rodzin zastępczych zamieszkuje tereny wiejskie, w których więzi rodzinne nadal są bardzo silne. Może mieć to wpływ na tendencję, że spotyka się w nich najczęściej rodziny zastępcze spokrewnione.

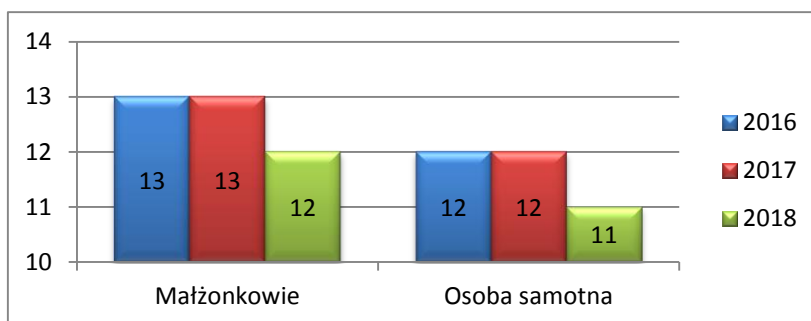
Wykres 3. Przedział wiekowy rodziców zastępczych

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Niezmiennie w latach 2016-2018 zauważa się, że najliczniejszą grupę stanowią rodziny zastępcze w przedziale wiekowym 51-60 lat, w dalszej kolejności to rodziny w wieku 41-50 lat, 61-70 lat. Najmniej liczne grupy wiekowe rodzin zastępczych to rodziny, w których rodzice są w wieku 22-30 lat, 31-40 lat oraz 71 lat i więcej. Dzieje się tak najprawdopodobniej dlatego, że podjęcie funkcji rodziny zastępczej jest odpowiedzialnym zadaniem, na które decydują się osoby posiadające stabilną sytuację życiową, pracę i doświadczenie życiowe. Rodziny, w których rodzice zastępczy są w wieku 22-40 lat są najmniej liczne, może to wynikać z faktu, że są to osoby młode, nastawione na budowanie własnej przyszłości, rozwój kariery zawodowej oraz zakładanie własnej rodziny i posiadanie własnego potomstwa.

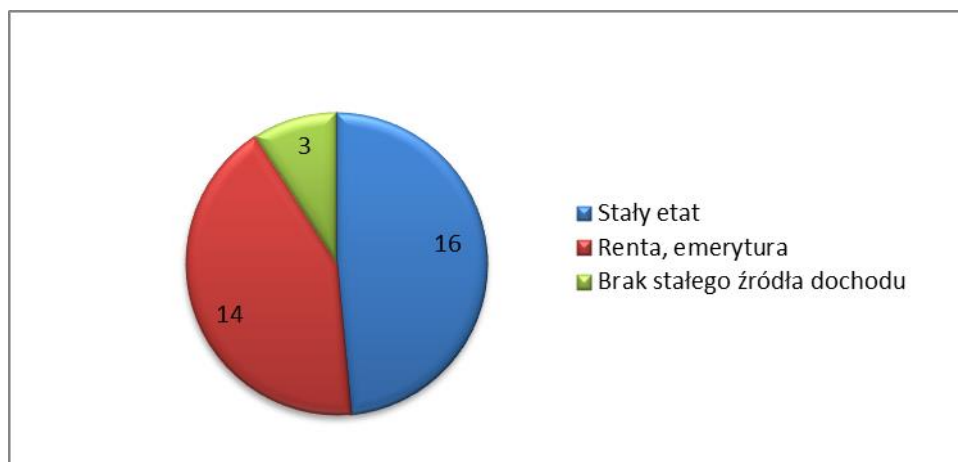
Wykres 4. Rodziny zastępcze tworzone przez osoby pozostające w związku małżeńskim i osoby samotne

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Funkcję rodzin zastępczych w latach 2016-2018 najczęściej tworzyły osoby pozostające w związkach małżeńskich w porównaniu do osób samotnych. Być może wynika to z przeświadczenia, że w takich rodzinach łatwiej jest realizować funkcję opiekuńczo-wychowawczą, a jednocześnie stanowi ona możliwość dostarczenia wzorców w pełnieniu roli matki i ojca.

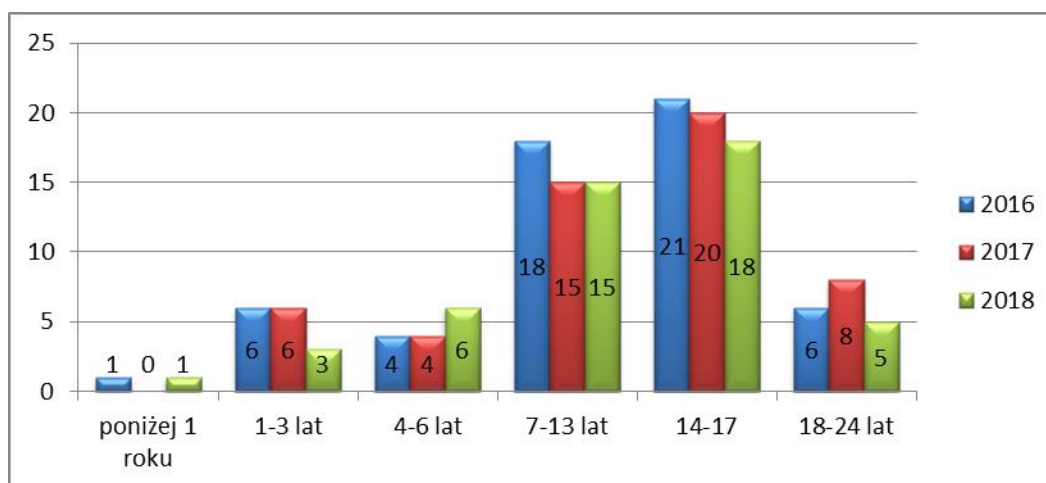
Wykres 5. Źródło dochodu rodzin zastępczych na dzień 31.12.2018 r.

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Aktualnie głównym źródłem dochodu rodzin zastępczych najczęściej jest stały etat, dalej znajduje się renta i emerytura, z kolei 3 rodziny pozostają bez stałego źródła dochodu.

Tabela 6. Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych

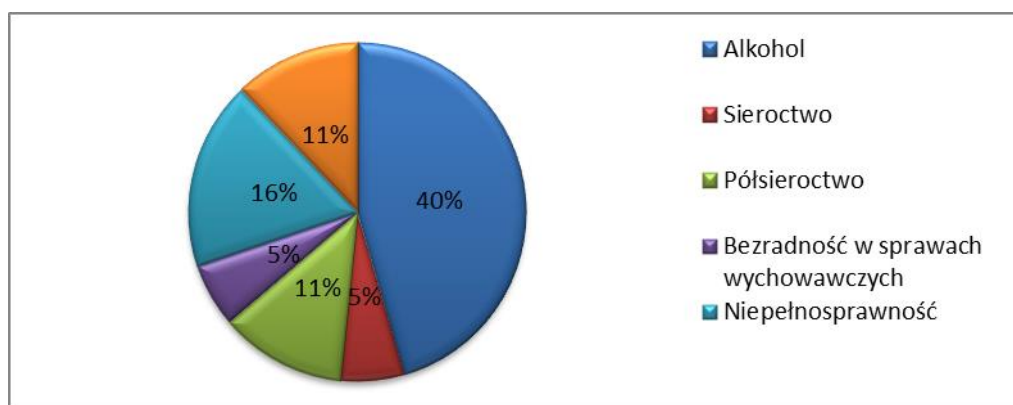

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Z przedstawionych danych wynika, że przedział wiekowy dzieci z rodzin zastępczych jest bardzo zróżnicowany. Niezmiennie w latach 2016-2018 spośród dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych najliczniejszą grupę stanowią te w wieku od 14-17 lat, dalej znajdują się dzieci w wieku 7-13 lat. Najmniej liczne grupy to te, w których dzieci mają 18-24 lat, 1-3 lat, 4-6 lat oraz niemowlęta.

Dzieci przebywające w rodzinach zastępczych, ze względu na zróżnicowanie co do wieku, mają różne potrzeby, problemy oraz nierzadko obarczone są przeżywanymi trudnymi sytuacjami i traumami. Opieka nad takimi dziećmi wymaga od rodziców zastępczych wysokich kompetencji społecznych i rodzicielskich.

Tabela 7. Przyczyny umieszczenia w pieczy zastępczej stan na dzień 31.12.2018 r.

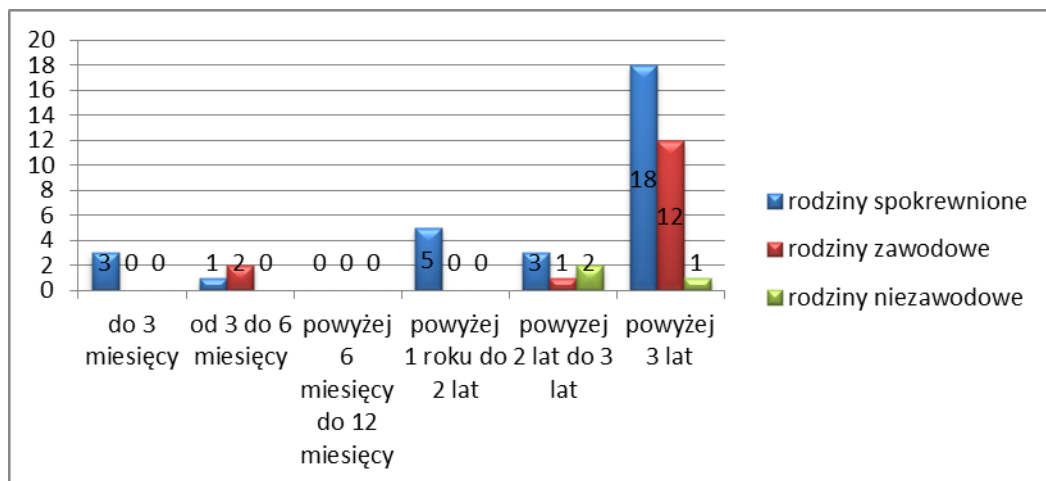
Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Głównym powodem umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej są uzależnienia rodziców biologicznych – głównie od alkoholu (w przypadku 40% dzieci). Pozostałe pojawiające się przyczyny pobytu dzieci w pieczy zastępczej to: niepełnosprawność (16%), półsieroctwo (11%), pobyt rodziców za granicą (11%), a także w równym stopniu sieroctwo, bezradność rodziców w sprawach wychowawczych, nieznanie miejsce pobytu rodziców i inne przyczyny (5%), w przypadku 3% badanych pojawiło się ubóstwo.

Wskazane tu uzależnienie rodziców, w tym od alkoholu, jako główny powód umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej najprawdopodobniej wynika ze wzrostu problemów, zagrożeń powodujących wadliwe funkcjonowanie wielu rodzin związane, m.in. z sytuacją ekonomiczną. Alkoholizm to ucieczka dorosłych przed problemem biedy, ubóstwa, poczucia bezradności, apatii, spadkiem poczucia własnej wartości spowodowanym, np. brakiem pracy. Nie bez znaczenia pozostaje też fakt, iż równie liczną grupę stanowią rodzice porzucający swoje dzieci na rzecz pracy za granicą. Motywem takiego postępowania może być tempo

życia a także pogoń za dobrami materialnymi. Czynniki te sprawiają, iż wiele rodzin rezygnuje z dbałości o jakość związków osobowych na rzecz zaspokajania potrzeb materialnych.

Wykres 6. Czasookres pobytu dziecka w pieczy zastępczej na dzień 31.12.2018 r.

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Większość dzieci, bo aż 31 przebywa w rodzinnej pieczy zastępczej już od dłuższego czasu, tj. powyżej trzech lat. Pozostałą grupę stanowią dzieci, których czasookres pobytu w rodzinnej pieczy zastępczej wynosi powyżej 2 lat do 3 lat – 6 dzieci, powyżej roku do 2 lat – 5 dzieci, od 3 do 6 miesięcy – 3 dzieci, a do 3 miesięcy – 3 dzieci.

Tabela 8. Rodziny zastępcze ze względu na liczbę umieszczanych dzieci

RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA	Rok 2016 I półrocze	Rok 2016 II półrocze	Rok 2017 I półrocze	Rok 2017 II półrocze	Rok 2018 I półrocze	Rok 2018 II półrocze
<i>Rodziny zastępcze spokrewnione</i>	20	19	23	22	22	20
z 1 przyjętym dzieckiem	11	12	14	12	13	12
z 2 przyjętymi dziećmi	6	4	8	9	8	7
z 3 przyjętymi dziećmi	3	3	1	1	1	1
<i>Rodziny zastępcze niezawodowe</i>	13	11	13	13	13	13
z 1 przyjętym dzieckiem	9	7	9	9	10	10
z 2 przyjętymi dziećmi	4	4	4	4	3	3
z 3 przyjętymi dziećmi	0	0	0	0	0	0
<i>Rodziny zastępcze zawodowe</i>	1	1	1	1	1	1
z 1 przyjętym dzieckiem	0	0	0	0	0	0
z 2 przyjętymi dziećmi	0	1	0	0	0	0
z 3 przyjętymi dziećmi	1	0	1	1	1	1

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

W ostatnich trzech latach na stałym poziomie utrzymuje się liczba rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych w powiecie lubaczowskim. Najwięcej jest rodzin spokrewnionych w których przebywa jedno dziecko.

Tabela 9. Dzieci z powiatu lubaczowskiego umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie powiatu lubaczowskiego w latach 2016-2018

		Zawodowe	Spokrewnione	Niezawodowe	Razem
Stan na dzień 31.12.2016 r.	Liczba rodzin zastępczych	1	21	6	28
	Liczba dzieci w nich przebywających	2	34	7	43
Stan na dzień 31.12.2017 r.	Liczba rodzin zastępczych	1	22	13	36
	Liczba dzieci w nich przebywających	3	33	17	53
Stan na dzień 31.12.2018 r.	Liczba rodzin zastępczych	1	20	6	27
	Liczba dzieci w nich przebywających	2	29	7	38

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Tabela 10. Dzieci z innych powiatów umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie powiatu lubaczowskiego w latach 2016-2018

		Zawodowe	Spokrewnione	Niezawodowe	Razem
Stan na dzień 31.12.2016 r.	Liczba rodzin zastępczych	1	2	7	10
	Liczba dzieci w nich przebywających	1	2	10	13
Stan na dzień 31.12.2017 r.	Liczba rodzin zastępczych	1	1	7	9
	Liczba dzieci w nich przebywających	1	1	10	12
Stan na dzień 31.12.2018 r.	Liczba rodzin zastępczych	1	0	7	8
	Liczba dzieci w nich przebywających	1	0	9	10

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Analiza powyższych danych wskazuje, że większość rodzin zastępczych, w których umieszczane są dzieci, to rodziny zastępcze spokrewnione. Natomiast mniejszość stanowią rodziny niezawodowe. Liczba takich rodzin wskazuje niewielką tendencję wzrostową, dlatego można przyjąć, że coraz więcej rodzin w realizacji przypisanych im funkcji potrzebuje pomocy ze strony organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela 11. Dzieci z powiatu lubaczowskiego umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów w latach 2016-2018

		Zawodowe	Spokrewnione	Niezawodowe	Razem
Stan na dzień 31.12.2016 r.	Liczba rodzin zastępczych	0	3	5	8
	Liczba dzieci w nich przebywających	0	3	5	8
Stan na dzień 31.12.2017 r.	Liczba rodzin zastępczych	0	3	6	9
	Liczba dzieci w nich przebywających	0	3	6	9
Stan na dzień 31.12.2018 r.	Liczba rodzin zastępczych	0	2	5	7
	Liczba dzieci w nich przebywających	0	2	5	7

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Dane umieszczone w powyższych tabelach wskazują na wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinnej pieczy zastępczej. Zjawisko to jest pożądane, bowiem rodzinne formy pieczy zastępczej bardziej zaspokajają potrzeby emocjonalne, bytowe, zdrowotne i edukacyjne dzieci.

Tabela 12. Pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych i pomoc finansowa udzielona

RODZAJ ŚWIADCZENIA						
ROK	kontynuowanie nauki	KWOTA	usamodzielnienie	KWOTA	zagospodarowanie rzeczowe	KWOTA
	Liczba osób		Liczba osób		Liczba osób	
2016	7	34 724,18	3	14 841,00	0	0
2017	7	35 471,57	1	3 300,00	1	1 500,00
2018	11	40 287,54	5	11 886,00	6	4 724,00
RAZEM	25	110 483,29	9	30 027,00	7	6 224,00

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Z analizy danych wynika, iż zarówno rodzaj, jak i liczba świadczeń wypłacanych w latach 2016-2018 usamodzielniającym się wychowankom przedstawia się na podobnym

poziomie. Najwięcej świadczeń udzielono na kontynuowanie nauki, w ciągu 3 lat kwota udzielonych świadczeń wyniosła 110 483,29 zł. Przedstawione dane wskazują, iż w latach 2016-2018 9 wychowanków otrzymało pomoc na usamodzielnienie w łącznej kwocie 30 027,00 zł, co oznacza, iż zakończył się ich proces edukacyjny, a także wywiązali się z realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia. Inną formą pomocy były świadczenia przyznane na zagospodarowanie, kwota ta w ciągu 3 lat wyniosła 6 224,00 zł.

2.2.2. Rodzina zastępcza zawodowa

Zawodowa rodzina zastępcza to rodzina, która z tytułu wykonywanej pracy otrzymuje wynagrodzenie. Dla kandydata na rodziną zastępczą zawodową PCPR w Lubaczowie, jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w powiecie lubaczowskim zorganizował cykl badań psychologicznych oraz szkolenie specjalistyczne zakończone otrzymaniem zaświadczenia o zdobytych kwalifikacjach. Po kwalifikacji z rodziną zastępczą podpisana została umowa o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej, która obowiązuje na czas określony do dnia 30 czerwca 2022 r.

Poza opiekowaniem się dziećmi rodzina zawodowa ma obowiązek gromadzić dokumentację dziecka, utrzymywać stały kontakt z Centrum Pomocy Rodzinie, odpowiadać na zapytania sądu rodzinnego i podtrzymywać (tam gdzie to możliwe) kontakt dziecka z jego rodziną naturalną.

Rodzina zastępcza zawodowa funkcjonuje na terenie powiatu lubaczowskiego od 2014 r. po przekształceniu jej z rodziny zastępczej niezawodowej. Aktualnie w rodzinie tej przebywa jedno dziecko z terenu powiatu kolbuszowskiego oraz dwoje dzieci z terenu powiatu lubaczowskiego.

Istniejąca rodzina zastępcza prawidłowo wypełnia powierzone zadania i obowiązki, jest w pełni otwarta na bieżące potrzeby w zakresie przyjęcia dzieci potrzebujących nagłego wsparcia i opieki poza rodziną naturalną.

Tabela 13. Potencjał rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie lubaczowskim

Mocne strony	Słabe Strony	Szanse i zagrożenia
Rozwijająca się działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie na rzecz pomocy rodzinom zastępczym i dziecku	Niska świadomość społeczna o zasadach funkcjonowania rodzin zastępczych	Ograniczone środki na realizację zadań

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2019-2021

Rozwijająca się działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie na rzecz diagnozy psychologiczno-pedagogicznej rodzin zastępczych oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	Długotrwałe bezrobocie i zła sytuacja ekonomiczna mieszkańców powiatu	Działania zmierzające do integracji instytucji pomocowych na rzecz: <ul style="list-style-type: none"> – rodzin naturalnych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, – dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, – wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych
Doskonalenie form pomocy psychologiczno-pedagogicznej dziecku	Niewielka liczba osób zainteresowanych pełnieniem funkcji rodziny zastępczej niezawodowej	Potrzeby uzupełnienia działań na rzecz usamodzielniających się wychowanków
Posiadanie doświadczenia w pracy z rodzinami zastępczym	Kryzys gospodarczy i ubóstwo dużej liczby mieszkańców powiatu	Otwarcie istniejących rodzin zastępczych na współpracę z Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w zakresie bieżącego monitoringu sytuacji panującej w rodzinie, należytej opieki nad podopiecznymi czy korzystania z proponowanych form pomocy ze strony Organizatora.
Współtworzenie i realizacja profilaktycznych programów w zakresie wspierania dziecka, rodziny i systemu pieczy zastępczej: „Rodzina i dom działajmy razem”, „Blaski i cienie bycia rodzicem zastępczym”		Możliwość integracji środowiska rodzin zastępczych powiatu lubaczowskiego oraz sąsiednich powiatów, poszerzenie zakresu wiedzy na tematy dotyczące rodziny zastępcze i ich podopiecznych.

Źródło: Opracowanie własne PCPR.

2.2.3. Instytucjonalna Piecza Zastępcza w powiecie lubaczowskim

Na terenie Powiatu Lubaczowskiego funkcjonuje placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego – Dom Dziecka w Nowej Grobli. Placówka zabezpiecza potrzeby powiatu w zakresie zapewnienia opieki i wychowania dzieciom pozbawionym wsparcia ze strony własnego środowiska rodzinnego.

Na dzień 31.12.2018 r. w placówce przebywało 16 dzieci. Średnie miesięczne wydatki na utrzymanie wychowanka Domu Dziecka w Nowej Grobli w 2018 r. wynosiły 3 781,33 zł miesięcznie.

Umieszczenie w instytucjonalnej pieczy zastępczej następuje w sytuacji, gdy nie ma możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Należy jednak zaznaczyć, iż dzieci pochodzące z terenu powiatu przebywają także w instytucjonalnej pieczy zastępczej poza terenem powiatu, co podyktowane jest dobrem dziecka.

Tabela 14. Dzieci z powiatu lubaczowskiego przebywające w placówce opiekuńczo-wychowawczej w Nowej Grobli w latach 2016-2018

	Rok			
	2016	2017	2018	(stan na dzień 31.12.2018 r.)
Liczba umieszczonych dzieci	10	11	9	7

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Jak się okazuje w latach 2016-2018 liczba dzieci z powiatu lubaczowskiego przebywających w placówce opiekuńczo-wychowawczej w Nowej Grobli utrzymywała się na stałym poziomie, w roku 2016 było ich 10, w roku 2017 – 11, a w roku 2018 ich liczba wyniosła 9 dzieci (stan na dzień 31.12.2018 r.).

Tabela 15. Dzieci z innych powiatów przebywające w placówce opiekuńczo-wychowawczej w Nowej Grobli w latach 2016-2018

	Rok			
	2016	2017	2018	(stan na dzień 31.12.2018 r.)
Liczba umieszczonych dzieci	17	11	12	9

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

W latach 2016-2018 liczba dzieci z innych powiatów przebywających w placówce opiekuńczo-wychowawczej w Nowej Grobli z roku na rok malała, w roku 2016 było to 17 dzieci, w roku 2017 – 11, a w roku 2018 ich liczba wzrosła do 12 dzieci (stan na dzień 31.12.2018 r.).

Tabela 16. Dzieci z powiatu lubaczowskiego przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów w latach 2016-2018

	Rok		
	2016	2017	2018
Liczba umieszczonych dzieci	3	1	1

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

W przypadku lat 2016-2018 oraz liczby dzieci z powiatu lubaczowskiego, które przebywają w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów, to w roku 2016 wynosiła 3 dzieci, a od roku 2017 do 2018 roku spadła do 1 dziecka.

Powyższe dane wskazują na zmniejszenie liczby przypadków umieszczenia dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej na rzecz rodzinnych form pieczy zastępczej. Jest

to forma najbardziej pożądana, z uwagi na wspólne cechy łączy ją z rodziną naturalną dziecka. Wydaje się, zatem, że w najbliższych latach potrzebne są bardzo intensywne działania na rzecz pozyskiwania kandydatów do prowadzenia rodzinnych form pieczy zastępczej. Równie istotne w tym kontekście jest odpowiednie wsparcie oferowane funkcjonującym rodzinom zastępczym, bowiem brak poczucia bezpieczeństwa skutkować może rezygnacją z pełnionej funkcji.

Tabela 17. Pomoc finansowa dla pełnoletnich wychowanków z terenu powiatu lubaczowskiego opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w latach 2016-2018

RODZAJ ŚWIADCZENIA						
ROK	kontynuowanie nauki	KWOTA	usamodzielnienie	KWOTA	zagospodarowanie rzeczowe	KWOTA
	Liczba osób		Liczba osób		Liczba osób	
2016	0	0	2	9 900,00	2	3 000,00
2017	1	2 500,00	0	0	0	0
2018	2	6164,47	1	6939,00	1	1577,00
RAZEM	3	8664,47	3	16839,00	3	4577,00

Źródło: PCPR w Lubaczowie.

Z powyższych danych wynika, iż zarówno rodzaj, jak i liczba świadczeń wypłacanych w latach 2016-2018 usamodzielniającym się wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych ma tendencję spadkową. Udzielono świadczenia 3 na kontynuowanie nauki, inną formą pomocy były 3 świadczenia przyznane na zagospodarowanie. Przedstawione dane wskazują, również, że 3 wychowanków otrzymało pomoc na usamodzielnienie, co oznacza, iż zakończył się ich proces edukacyjny, a także wywiązali się z realizacji indywidualnego program usamodzielnienia.

III. WNIOSKI Z REALIZACJI ZAŁOŻEŃ POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2016-2018

Zadania określone w „Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016 – 2018”, który został przyjęty Uchwałą Rady Powiatu w Lubaczowie NR XIII/85/2016 z dnia 28 stycznia 2016 r. w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy

Zastępczej na lata 2016-2018 w większości zostały zrealizowane w zakresie określonym w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

1. Każdemu dziecku pozbawionemu opieki rodzicielskiej zapewniono pieczę zastępczą w rodzinach zastępczych i w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, zarówno na terenie powiatu lubaczowskiego jak i na terenie innych powiatów.
2. Zatrudniono koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej do współpracy z wszystkimi funkcjonującymi na terenie powiatu lubaczowskiego rodzinami zastępczymi.
3. Zapewniono rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkolenia mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji oraz pomoc i wsparcie w ramach funkcjonującej grupy wsparcia.
4. Prowadzono poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne i prawne), szkolenia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz dzieci u nich umieszczonech.
5. Organizowano szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
6. Kwalifikowano osoby kandydujące do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej.
7. Rodziny zastępcze otrzymały przysługujące świadczenia na miesięczne utrzymanie dziecka w rodzinie zastępczej.
8. Zapewniono środki na funkcjonowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej, tj. placówki opiekuńczo-wychowawczej funkcjonującej na terenie powiatu lubaczowskiego oraz środki finansowe związane z pokrywaniem wydatków na utrzymanie dzieci umieszczonech w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów.
9. Zapewniono środki na pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie dla osób usamodzielnianych oraz zapewniono wsparcie dla osób usamodzielnianych, w formie poradnictwa, pomocy w uzyskaniu zatrudnienia oraz odpowiednich warunków mieszkaniowych.

Analiza danych z lat 2016-2018 wskazuje, iż w systemie rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie lubaczowskim dominują rodziny spokrewnione z dzieckiem, w zdecydowanej większości stanowionych przez dziadków i rodzeństwo. W pozostałych

przypadkach dzieci przebywają w rodzinach zastępczych niezawodowych stanowiących przez ciotki, wujków oraz osoby niespokrewnione. Zgodnie z założeniami Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w powiecie lubaczowskim na lata 2016-2018 utworzone zostały 4 nowe rodziny zastępcze niezawodowe. Rodziny te otrzymały zaświadczenia kwalifikacyjne, zawierające potwierdzenie ukończenia 72-godzinnego szkolenia według autorskiego programu PCPR „Zrozumieć dziecko”. Kandydaci na rodziny zastępcze niezawodowe uzyskali również opinię o spełnianiu warunków oraz ocenę predyspozycji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej.

Zadania z zakresu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 z późn. zm.), realizowane są we współpracy z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Lubaczowie oraz wsparciu Miejskich i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie prowadzi ponadto kwalifikację wstępną kandydatów oraz umożliwia im dostęp do form kwalifikacji określonych przez ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W 2018 r. przeprowadzono proces kwalifikacyjny kandydata na rodzinę zastępczą niezawodową. W ramach procesu kwalifikacyjnego odbyło się specjalistyczne badanie psychologiczno-pedagogiczne potwierdzające predyspozycję kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, wywiad środowiskowy, analiza wymaganych dokumentów. Efektem podjętych działań było zgłoszenie na szkolenie rodzin zastępczych niezawodowych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie zapewnia rodzinom zastępczym, podopiecznym oraz ich rodzicom biologicznym dostęp do wsparcia psychologiczno-pedagogicznego oraz opieki prawnej. W latach 2016-2018 z indywidualnych specjalistycznych konsultacji skorzystały 52 osoby. Było wśród nich 25 osób dorosłych oraz 17 dzieci. Odbyło się także 8 spotkań grupy wsparcia.

W latach 2016-2018 do ROPS Oddział Ośrodek Adopcyjny w Rzeszowie zgłoszono 5 dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, aczkolwiek 4 z nich pozostaje w bliskich relacjach rodzinnych z rodziną zastępczą, dlatego proces adopcyjny w stosunku do tych dzieci został wstrzymany, a 1 dziecko zostało umieszczone w rodzinie adopcyjnej.

Działania podejmowane w czasie realizacji Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018 zmierzały do zapewnienia każdemu dziecku całkowicie lub częściowo pozbawionemu opieki rodziców, stabilnego i trwałego rodzinnego środowiska

wychowawczego, oraz stworzenia jak najlepszych warunków funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w powiecie.

IV. CELE PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W LATACH 2019-2021

Głównym założeniem programu jest zapewnienie każdemu dziecku całkowicie lub częściowo pozbawionemu opieki rodziców, stabilnego i trwałego rodzinnego środowiska wychowawczego, stworzenie warunków dla rozwoju systemu pieczy zastępczej oraz objęcie wsparciem, opieką i wychowaniem dzieci z Powiatu Lubaczowskiego pozbawionych opieki rodziców biologicznych. Realizacja celów programu ma także doprowadzić do ograniczenia umieszczeń dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej.

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2019-2021 jest rozbudowywanie, wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej, przy szczególnym uwzględnieniu pieczy rodzinnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą.

W związku z powyższym w latach 2019-2021 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie zamierza kontynuować działania zmierzające do udzielania wsparcia istniejącym już rodzinom zastępczym, a także mające na celu rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej adekwatny do potrzeb powiatu.

a) Szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej

W świetle art. 44 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 z późn. zm.) kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej są obowiązani posiadać świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy lub prowadzącego przez ośrodek adopcyjny. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej opracował Program Szkoleniowy Dla Kandydatów Do Pełnienia Funkcji Rodziny Zastępczej – „Zrozumieć Dziecko”, obejmujący zakres programowy określony w §2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej.

Program został zatwierdzony do realizacji na okres 5 lat decyzją Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w Warszawie nr 28/2013/RZ z dnia 2 grudnia 2013 r. W roku 2019 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie zakłada kontynuację szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe według nowo opracowywanego programu szkoleniowego „Zrozumieć dziecko wychowywane w pieczy zastępczej”.

Dzięki kontynuacji programu PCPR w dalszym ciągu będzie mógł samodzielnie przygotowywać, kwalifikować, opiniować kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej.

Szkolenie dla kandydatów na rodzinę zastępczą niezawodową może być również prowadzone przez Ośrodek Adopcyjny. Szkolenia realizowane przez Ośrodki Adopcyjne odbywają się dzięki utrzymującej się współpracy Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej w powiecie lubaczowskim z Ośrodkiem Adopcyjnym w Rzeszowie. Kandydaci na rodziny zastępcze niezawodowe mają możliwość przeszkolenia przez OA wraz z grupą pozostałych kandydatów z całego województwa podkarpackiego.

PCPR w Lubaczowie zapewniania istniejącym już rodzinom zastępczym udział w szkoleniach psychoedukacyjnych, mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji. W latach 2019-2021 szkolenia będą nadal prowadzone przez zatrudnianych specjalistów, psychologa i pedagoga.

b) Poradnictwo i terapia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą

W latach 2019-2021 w dalszym ciągu planowane jest prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą. W zależności od indywidualnych potrzeb oraz w sytuacjach kryzysowych organizowane będą indywidualne spotkania z psychologiem. W spotkaniach takich mają możliwość uczestniczenia osoby dorosłe, jak również dzieci. Wychodząc na przeciw oczekiwaniom naszych klientów, termin oraz godzina spotkania dopasowywana jest do potrzeb osób zainteresowanych. Raz na kwartał organizowane będą spotkania grupy wsparcia dla chętnych i potrzebujących rodziców zastępczych.

c) Badania psychologiczne dla osób stanowiących rodziny zastępcze niezawodowe oraz dla nowopowstałych rodzin zastępczych spokrewnionych

Art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 z późn. zm.) zobowiązuje rodziny zastępcze

niezawodowe i zawodowe do przedstawiania co 2 lata zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia wystawionego przez lekarza POZ oraz opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, wystawionej przez psychologa.

W 2016 r. – 16 osób sprawujących funkcję rodziny zastępczej niezawodowej, zostało powtórnie przebadanych przez psychologa celem uzyskania wyżej wymienionego zaświadczenia. Z kolei 4 osoby kandydujące do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej otrzymały pozytywną opinię psychologiczną. W roku 2017 powtórnie przebadanych zostało 7 osób stanowiących rodzinę zastępczą niezawodową oraz 6 kandydatów. Natomiast w roku 2018 powtórne badanie przeszły 2 osoby stanowiące rodzinę zastępczą niezawodową oraz 7 kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

W toku trwania programu w dalszym ciągu będą odbywały się badania psychologiczne osób stanowiących rodziny zastępcze niezawodowe oraz nowopowstających rodzin zastępczych spokrewnionych.

d) Współpraca interdyscyplinarna ze stowarzyszeniami działającymi na rzecz pomocy dziecku i rodzinie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jako Organizator Rodzinnej Pieczy w powiecie lubaczowskim w latach 2019-2021 zamierza kontynuować współpracę interdyscyplinarną ze stowarzyszeniami działającymi na rzecz pomocy dziecku i rodzinie w powiecie lubaczowskim. Od roku 2016 r. współpracowano m.in. ze Stowarzyszeniem na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „RAZEM” oraz Stowarzyszeniem rodzin zastępczych „Nowy Dom”, „Towarzystwem Przyjaciół Dzieci” a także fundacją „Wielkie Serce”.

W czasie trwania niniejszego programu we współpracy z powyższymi instytucjami podjęte zostaną kolejne działania, mające na celu zorganizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, a także spotkań integracyjnych dla rodzin zastępczych i ich podopiecznych.

e) Tworzenie zawodowych rodzin zastępczych

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w powiecie lubaczowskim na lata 2019-2021 ustalił limit tworzenia zawodowych rodzin zastępczych na terenie powiatu. Niemniej jednak limit dostosowany będzie proporcjonalnie do liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, możliwości finansowych powiatu lubaczowskiego, jak również zgody wybranej rodziny niezawodowej do rekwalfikacji na rodzinę zawodową.

Tabela 18. Limit rodzin zastępczych zawodowych, niezawodowych w powiecie lubaczowskim na lata 2019-2021

Typ rodziny zastępczej	2019	2020	2021
Rodziny zastępcze zawodowe	1	1	1
Rodziny zastępcze niezawodowe	2	2	2
Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne	0	0	0
Rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	0	0	0
Rodzinne domy dziecka	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne PCPR.

Ponieważ wciąż brakuje profesjonalnych rodzin zastępczych Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w powiecie lubaczowski dąży do stworzenia jak najlepszych warunków do ich tworzenia i późniejszego funkcjonowania. W ciągu ostatnich lat zmniejszyła się liczba dzieci z powiatu lubaczowskiego umieszczanych w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej. Wzrasta natomiast ilość podopiecznych rodzin zastępczych niezawodowych. Proponowany limit zakłada, więc stałe zwiększanie liczby istniejących rodzin zastępczych niezawodowych oraz zawodowych. Brak nowych kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej oraz nowych rodzin zastępczych mógłby powodować sytuację, w której istniejące już rodziny miałyby maksymalną liczbę dzieci, lub braku miejsc w przypadku konieczności umieszczenia rodzeństwa. Tak ważne dlatego jest pozyskiwanie nowych kandydatów na rodziców zastępczych.

f) Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Osoby usamodzielniające się w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej) zazwyczaj nie mogą liczyć na pomoc ze strony swoich rodzin biologicznych. Dlatego też, ważnym zadaniem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie jest wspieranie młodych osób, które opuszczają rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne w zakresie procesu usamodzielnienia poprzez, m.in. pomoc w uzyskaniu wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, a także wsparcie finansowe i rzeczowe. Działania te, w zależności od potrzeb osoby usamodzielnianej, powinny również polegać na aktywizowaniu jej do uczestnictwa w życiu społecznym czy też w podejmowaniu działań na rzecz konstruktywnych zmian w swoim życiu. To także wspieranie finansowe i rzeczowe, oraz motywowanie do aktywnego poszukiwania pracy i pomoc w zakresie przygotowania do wejścia na rynek pracy.

g) Działania profilaktyczne mające na celu zapobieganie zagrożeniom prawidłowego rozwoju dziecka i funkcjonowania rodziny w środowisku

Dzięki dobrej współpracy z instytucjami wspierającymi rodzinę i dziecko funkcjonującymi na terenie powiatu lubaczowskiego w latach 2019-2021 kontynuowane będzie prowadzenie oddziaływań profilaktycznych w szkołach, a także prowadzenie zajęć przygotowujących do życia w rodzinie oraz prowadzenie „Szkoły dla Rodziców”. PCPR będzie wspierało rodziców w wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez porady psychologiczne, prawne, socjalne, terapeutyczne, pedagogiczne. Promocja wartości rodziny wśród lokalnej społeczności odbywać się będzie poprzez stosowne audycje, ulotki, artykuły, plakaty.

h) Prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych, zapewnienie warunków lokalowych do spotkań rodzin zastępczych w ramach w/w grup

Realizacja zadań własnych powiatu przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie pieczy zastępczej obejmuje również organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia i specjalistycznego poradnictwa.

i) Zatrudnianie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z obowiązującymi przepisami

W świetle art. 77 ust. 4 ustawy koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Na terenie powiatu lubaczowskiego na dzień 31.12.2018 r. funkcjonują 34 rodziny wobec, czego Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej zatrudnia trzech koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (1 umowa o pracę – cały etat i 2 umowy zlecenie – pół etatu).

Tabela 19. Struktura zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej

Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	2016	2017	2018
Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Lubaczowie	2	2	3

Źródło: Opracowanie własne PCPR.

j) Doposażenie mieszkań rodzin zastępczych, wypłata dodatkowych świadczeń dla rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych przewidzianych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 z późn. zm.)

Zgodnie z art. 83 ust. 2 ustawy rodzina zastępcza niezawodowa i zawodowa może otrzymywać środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego w wysokości odpowiadającej kosztom ponoszonym przez rodzinę zastępczą niezawodową albo zawodową na czynsz, opłaty z tytułu najmu, opłaty za energię elektryczną i ciepłą, opał, wodę, gaz, odbiór nieczystości stałych i płynnych, dźwig osobowy, antenę zbiorczą, abonament telewizyjny i radiowy, usługi telekomunikacyjne oraz związanym z kosztami eksploatacji, obliczonym przez podzielenie łącznej kwoty tych kosztów przez liczbę osób zamieszkujących w tym lokalu lub domu jednorodzinnym i pomnożenie przez liczbę dzieci i osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37 ust. 2, umieszczonych w rodzinie zastępczej wraz z osobami tworzącymi tę rodzinę zastępczą.

k) Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej oraz innych podmiotów współpracujących z Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w obszarze obowiązującej ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 z późn. zm.)

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadania własne powiatu w zakresie organizowania szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.

l) Wielokierunkowa praca z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej

W przypadku dzieci pozostających w rodzinnej opiece zastępczej należy podejmować pracę z rodzicami biologicznymi tak, aby dzieci jak najszybciej mogły powrócić do środowiska rodzinnego. Niezbędnym warunkiem realizacji tego zadania jest otwarcie się

zarówno rodziców, jak i dzieci, na działania pomocowe (czyli gotowość przyjęcia pomocy), wytrwałość w dążeniu do celu, a co najważniejsze – motywacja do działania.

Celem działań w latach 2019-2021, będzie więc wzbudzanie i podtrzymywanie współpracy rodziców biologicznych z lokalnymi instytucjami pomocowymi oraz uświadamianie rodzicom, że dzieci zawsze ich potrzebują i że to oni powinni stanowić oparcie dla domu niezależnie od sytuacji, w jakiej aktualnie sami się znajdują. Rodzicom biologicznym zapewnione będą indywidualne konsultacje psychologiczne oraz prawne.

V. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI PROGRAMU

Do zakładanych rezultatów realizacji programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2019-2021 zalicza się:

1. Zwiększanie liczby kandydatów podejmujących się prowadzenia rodzinnej pieczy zastępczej.
2. Wzrost liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej dla dzieci pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej.
3. Poprawa wizerunku pieczy zastępczej.
4. Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
5. Poprawa sytuacji dzieci wychowywanych w rodzinach dysfunkcyjnych poprzez rozwój współpracy z instytucjami wspierającymi rodzinę.

Jednym z rezultatów realizacji Programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2019-2021 jest zwiększenie świadomości społeczności lokalnej odnośnie wartości rodziny a także wzrost wiedzy społeczeństwa o systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej w naszym kraju, określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zakłada się, że większa świadomość przełoży się na liczbę kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych. Jednocześnie zmniejszy się liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a tym samym nakłady finansowe na utrzymanie niniejszych instytucji. Dodatkowe wsparcie istniejących już rodzin zastępczych poprzez: organizowanie specjalistycznych szkoleń, grup wsparcia i zapewnienie specjalistycznej pomocy, m.in. psychologicznej, pozwoli na lepsze realizowanie założeń pieczy zastępczej, którym jest przygotowanie wychowanków do samodzielności. Uzyskanie przez nich prawidłowych wzorców życia rodzinnego i społecznego pozwoli na zmniejszenie w przyszłości patologii

społecznych i ewentualnych nieoczekiwanych umieszczeń ich potomstwa w pieczy zastępczej. Wzmocnienie procesu aktywizowania osób usamodzielnianych do uczestnictwa w życiu społecznym, kontynuowanie nauki i uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych oraz wsparcie i pomoc, zapewni wychowankom poczucie dobrej drogi do pełnego usamodzielnienia. Ponadto szkolenia, kontakty i współpraca z innymi instytucjami i organizacjami, które świadczą swoją pracę na rzecz rodzin i dzieci podniesie możliwość integracji i polepszenie możliwości współpracy z rodzinami zastępczymi.

VI. REALIZATORZY PROGRAMU

Realizatorem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w powiecie lubaczowskim na lata 2019-2021 jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie.

Skuteczna pomoc dzieciom pozbawionym opieki wymaga jednak skoordynowanego działania różnych instytucji: powiatowego centrum pomocy rodzinie - Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej, ośrodków pomocy społecznej, sądu rodzinnego, placówki opiekuńczo-wychowawczej, szkół, przedszkoli, rodzinnych form opieki zastępczej, policji, poradni psychologiczno-pedagogicznej, oraz innych instytucji zajmujących się statutowo pomocą dziecku i rodzinie w zakresie niezbędnym do realizacji zadań wynikających z zapisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Bardzo ważną formą opieki nad dzieckiem, gdy nie może jej sprawować rodzina naturalna jest rodzicielstwo zastępcze. Cele niniejszego Programu będą realizowane więc przy współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami świadczącymi pomoc rodzinie i dziecku na terenie powiatu lubaczowskiego. Nowy okres programowania będzie stanowił wyzwanie dla jednostek organizacyjnych powiatu lubaczowskiego oraz realizatorów niniejszego dokumentu, w kwestii stworzenia efektywnego i wysoce optymalnego systemu pieczy zastępczej.

VII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitorowaniu podlegają wszystkie zadania zawarte w niniejszym Programie. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie będące koordynatorem Programu, będzie przedkładało Radzie Powiatu w Lubaczowie rokrocznie sprawozdanie z realizacji Programu, stanowiące integralną część corocznego sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie.

Dodatkowym narzędziem monitoringu będzie stała obserwacja i nadzorowanie realizacji działań, jak również w przypadku zmian sytuacji, reagowanie i odpowiednie dostosowywanie działań w szczególności dotyczących zabezpieczenia środków finansowych w przypadkach losowych.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w powiecie lubaczowskim na lata 2019-2021 jest dokumentem otwartym, co oznacza, że w miarę potrzeb i zmieniających się problemów społecznych, określone zadania mogą ulegać modyfikacji. Wyznacza nowe kierunki działania oraz zakłada kontynuację działań uznanych za potrzebne i wartościowe. Uwidacznia on również, iż forma opieki zastępczej powinna respektować prawo dziecka do stabilnego środowiska wychowawczego, do osobistych kontaktów z rodziną, w tym powrotu do rodziny naturalnej. Dziecku, które musi znaleźć się poza rodziną biologiczną należy stworzyć dogodne warunki najbardziej zbliżone do rodzinnych, niezależnie na jak długo trafia do innych form opieki zastępczej.

VIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Główne źródła finansowania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2019-2021 to:

- 1) budżet powiatu,
- 2) budżet samorządów gminnych,
- 3) dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej,
- 4) rządowy program wsparcia rodzin z dziećmi,

- 5) aplikowanie o środki w programach konkursowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej,
- 6) pozyskiwanie środków w konkursach organizowanych przez organizacje pozarządowe,
- 7) pozyskiwanie środków od prywatnych sponsorów np. w zorganizowaniu wyjazdów wakacyjnych, wycieczek integracyjnych, pikników rodzinnych.

UZASADNIENIE

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 998 z późn. zm.) w art. 180 pkt 1 określa zadania własne powiatu do których w szczególności należy *opracowanie i realizacja 3 letnich powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej*, zawierających m.in. coroczny limit rodzin zastępczych.

Uchwałą Rady Powiatu w Lubaczowie Nr XIII/85/2016 z dnia 28 stycznia 2016 r. został przyjęty Powiatowy Programu Rozwoju Pieczy zastępczej na lata 2016-2018, którego koordynatorem było Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie. W związku z upływem okresu obowiązywania Programu, należało opracować nowy dokument.